

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Vastuullisuusraportointi yrityksen sidosryhmille

Raportoinnin laatutekijät

PLRK Laskentatoimen ja rahoituksen
kandidaatintutkielma

Laatija:

Sakari Wahlsten

Ohjaaja:

KTM Anu Ikonen-Kullberg

3.5.2024

Pori

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Laskentatoimi ja rahoitus

Tekijä: Sakari Wahlsten

Otsikko: Vastuullisuusraportointi yrityksen sidosryhmille: Raportoinnin laatutekijät

Ohjaaja: KTM Anu Ikonen-Kullberg

Sivumäärä: 39 sivua

Päivämäärä: 3.5.2024

Tässä tutkielmassa käsitellään sidosryhmäteoriaa ja vastuullisuusraportointia laadun näkökulmasta. Yritykset eivät toimi ympäristössään yksin, vaan niiden toimintaan vaikuttavat sidosryhmät ja yritys vaikuttaa sen ympärillä oleviin sidosryhmiin. Jotta yritys voi huomioida sidosryhmät tehokkaasti täytyy yrityksen ymmärtää keitä ne ovat. Kirjallisuudessa on havaittavissa selkeää jakautumista kapeaan ja laajaan näkökulmaan. Kapeassa näkökulmassa sidosryhmät valitaan jonkin ominaisuuden yleensä oikeutuksen kautta. Laajassa näkökulmassa sidosryhmiksi luokitellaan kaikki ne ryhmät, jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan ja ne ryhmät, joiden toimintaan yritys vaikuttaa. Strategisesti sidosryhmät ovat yritykselle tärkeitä, sillä ilman sidosryhmien tukea yrityksen toiminta ei voi jatkua. Jako primäärisiin ja sekundaarisiin sidosryhmiin voi helpottaa erilaisten sidosryhmien luonnetta. Primääriset ryhmät vaikuttavat suoraan yrityksen taloudelliseen prosessiin, kun sekundääriset ryhmät vaikuttavat siihen välillisesti.

Yrityksien nähdään nykypäivä olevan vastuullisia taloudellisten asioiden lisäksi ympäristöllisistä ja sosiaalisista asioista. Vastuullisuusraportointi on prosessi, jonka avulla yritys voi purkaa vastuuvellisuuttaan sidosryhmille. Perinteisestä raportoinnista poiketen vastuullisuusraportointi ei ole yhtä säädeltyä ja standardoitua, vaikka säättely on vahvistunut viime vuosina. Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoisuus vaikuttavat raporttien sisältöön ja laatuun. Keskeisiä vastuullisuusraportoinnin laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat olennaisuus, raja- ja vastuuvellisuus, vertailtavuus ja varmennettavuus. Raportin sisällön laatuun vaikuttavat myös tiedon tarkkuus, tasapaino, selkeys, luotettavuus, sidosryhmien osallistaminen ja oikea-aikaisuus. Erityisesti sidosryhmien kannalta merkityksellistä on kuinka paljon yritys osallistaa sidosryhmiä ja antaa heille valtaa sekä se, miten yritys valitsee olennaiset asiat raportin kannalta.

Tutkielma on toteutettu käsitteanalyttisenä kirjallisuuskatsauksena, joka pohjautuu aiempiin tutkimuksiin aiheesta. Aineistoa on kerätty taloustieteen tietokannoista, kuten Business Source Complete, ABI/INFORM Collection ja EconLit, jonka lisäksi Turun Yliopiston käytössä olevasta Volter-tietokannasta. Käytetyt lähteet ovat pääosin englanninkielisiä kirjoja, tutkimuksia, artikkeleita tai kokoelmateoksia. Tutkielman johtopäätöksien mukaan sidosryhmien valinnalla ja raportointitavalla on suuri vaikutus sidosryhmien kokemaan raportoinnin laatuun.

Avainsanat: Sidosryhmäteoria, vastuullisuusraportointi, raportoinnin laatu

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
	1.1 Aihealueen esittely	7
	1.2 Tutkielman tavoite, tutkimusongelmat ja rajaukset	9
	1.3 Tutkimusote	9
2	Sidosryhmäteoria	11
	2.1 Sidosryhmien määritelmät	11
	2.2 Sidosryhmien kartoittaminen	14
	2.3 Sidosryhmien vaikutus strategiaan ja tavoitteisiin	17
3	Vastuullisuusraportointi	22
	3.1 Vastuullisuusraportoinnin määritelmä	22
	3.2 Raportoinnin laatu	24
	3.3 Vastuullisuusraportoinnin vaiheet	28
4	Yhteenveto ja johtopäätökset	32
	Lähteet	37

KUVIOT

Kuvio 1. Yrityksen mahdolliset sidosryhmät (mukailten Freeman 2010, 25). 14

1 Johdanto

1.1 Aihealueen esittely

Taloukasvun on perinteisesti ajateltu tuottavan hyvinvointia yhteiskunnalle elämänlaadun parantumisen muodossa. Taloudellinen kasvu voi tuottaa hyvinvointia esimerkiksi uusien innovaatioiden myötä tai investointeina yleishyödyllisiin palveluihin. Toisaalta taloukasvu voi myös aiheuttaa elämänlaadun heikkenemistä esimerkiksi kaupungistumisen tai saasteiden lisääntymisen myötä. Taloukasvun ajureina toimivat organisaatiot, jotka keskittyvät suurelta osin taloudelliseen kehitykseen. Taloudellisen kehityksen lisäksi organisaatioiden tulisi seurata myös ei-taloudellisia mittareita, jotka vaikuttavat hyvinvointiin. (Dechow 2023, 481–482.)

Kestävyys tarkoittaa toiminnan jatkumista tietyllä tasolla myös tulevaisuudessa. Tämän päivän tekeminen ei siis vaaranna tekemistä tulevaisuudessa. Kestävyys voidaan nähdä tavoiteltavana tilana, johon pyritään kestävä kehityksen keinoin. Kestävyyttä ja kestävä kehitystä on pyritty määrittelemään useiden eri mallien kautta. Yleensä malleissa määritetään kestävyuden kolme ulottuvuutta, jotka ovat taloudelliset, ympäristölliset ja sosiaaliset vaikutukset. (Laine ym. 2022, 2, 11–12, 15.)

Nykypäivänä yrityksiä pidetään vastuullisena taloudellisten asioiden lisäksi ympäristöstä ja sosiaalisista asioista (Laine ym. 2022, 2). Cambridge Dictionaryn (2024) mukaan vastuullisuus määritetään tilanteeksi, jossa joku on vastuussa asioista, jotka tapahtuvat ja joka pystyy antamaan hyväksyttävän syyn tapahtumille. Laine ym. (2022, 35–36) puolestaan määrittelevät vastuullisuuden tarkoittavan yrityksen velvollisuutta raportoida asioista, joista yritys on vastuullinen.

Organisaatiot toimivat yhteisössä, jossa ne ovat vastuuvollisia toisille organisaatioille tai ryhmille. Sidosryhmät ovat organisaation toimintaan vaikuttavia ryhmiä tai ryhmiä, joiden toimintaan organisaatio vaikuttaa. Organisaatioiden sidosryhmät voivat olla selkeästi havaittavia ryhmiä tai ryhmiä, joiden tunnistaminen vaatii tarkempaa analysointia. (Laine ym. 2021, 40.) Sidosryhmien merkitystä organisaatioiden toimintaan ja selviytymiseen muuttuvassa ympäristössä on tutkittu eri teorioiden ja aiheiden näkökulmista. Aihetta on tutkittu muun muassa organisaatio- ja systeemiteorian, yritys vastuun sekä organisaation toiminnan suunnittelun näkökulmista. (Freeman 2010, 31–51.) Sidosryhmäteoria haastaa perinteistä näkemystä yrityksen tarkoituksesta. Lähtökohtaisesti

taloustieteellisissä tutkimuksissa on lähes yksinomaan oletettu, että yrityksen perimmäinen tarkoitus on maksimoida yrityksen arvoa. Sidosryhmäteorian näkökulma poikkeaa tästä perinteisestä näkemyksestä ja esittää, että organisaation tulisi lähtökohtaisesti palvella kaikkia sen sidosryhmiä ja pyrkiä täyttämään sidosryhmien tarpeet. Organisaation tavoite kuitenkin ratkaisee sen, miten sen tulisi toimia tavoitteitaan kohti. (Jensen 2002, 65–66.)

Kestävyys- ja vastuullisuusongelmat ovat nousseet laajalti yhteiskunnan tietoon. Yhteiskuntamme elää tällä hetkellä kestävämmässä tilassa, jossa ilmasto lämpenee ja eriarvoisuus kasvaa. Kestämätön lyhytaikainen ajattelu, vaikuttaa yhteiskuntamme ekologiaan, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja taloudelliseen vakauteen. Vastuullisuusraportointi ja kestävyyskysymykset ovat olleet esillä keskusteluissa jo jonkin aikaa. Aiheen suosio on kuitenkin vaihdellut ajan mukaan. Vastuullisuusraportointiin kiinnitetty huomio on yleensä kasvanut luonnonkatastrofien tai onnettomuuksien myötä. (Laine ym. 2022, 1–3, 11–18, 86–88.)

Yritysten kirjanpitäjät pystyvät luomaan arvoa sidosryhmille osallistamalla vastuullisuuden mittaamiseen ja siitä viestimiseen. Arvoa voidaan luoda tuottamalla tietoa yrityksen vaikutuksista ympäristöön sekä tunnistamalla yrityksen riippuvuuksia eri resursseihin. (Dechow 2023, 482; Laine ym. 2022, 2–3.) Viestinnän laadulla on kuitenkin merkitystä sen hyödyllisyyteen. Yritykset ovat keskenään hyvin erilaisia ja vastuullisuusraportointi on pitkälti vapaaehtoista sekä vapaamuotoista. Siten myös raportointitavat ja raporttien sisältö vaihtelevat yritysten välillä. (Tregidga – Laine 2021, 109–110.) Yritysten rooli vastuullisessa tulevaisuudessa on suuri, sillä niiden vaikutukset ympäristöön ovat myös suuret. Yrityksiä voidaan pitää vastuullisina niiden aiheuttamista vaikutuksista niin lainsäädännöllisistä syistä kuin muiden sidosryhmien odotuksien takia. (Laine ym. 2022, 27–31.)

Vuonna 2023 on tullut voimaan EU:n kestävyysraportointidirektiivi, joka velvoittaa yrityksiä EU-alueella raportoimaan kestävyteen liittyvistä asioista. Direktiivillä on vaikutusta laajaan joukkoon yrityksiä EU-alueella sekä mahdollisesti EU:n ulkopuolella oleviin yrityksiin. (European Commission 2024.) Suomessa kirjanpitolakia, tilintarkastuslakia ja muita organisaatioiden toimintaan liittyviä lakeja on muutettu vuonna 2024 kestävyysraportointidirektiivin täytäntöönpanemiseksi. Myös muissa EU-valtioissa direktiiviä tulee panna täytäntöön viimeistään vuoden 2024 heinäkuussa. Muutosten tavoitteena

on muun muassa edistää EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa ja tuoda esille yrityksen vaikutuksia ihmisiin ja ympäristöön sekä kestävyysasioiden vaikutuksia yritykseen. Lain-säädännöllä on vaikutusta muun muassa yritysten tilinpäätösten sisältöön, varmennukseen sekä yritysten toimintatapoihin. (Hallituksen esitys 2023; Kirjapitolaki 1336/1997, 1:4d.) Aspholmin (2023) mukaan muutos saattaa koskea Suomessa jopa 1270 yritystä.

Ilmastonmuutoksen, sosiaalisen tasa-arvon ja taloudellisen kestävyuden ollessa keskusteluissa esillä, on perusteltua tuoda esiin vastuullisuusraportoinnin merkitys sekä organisaatioille että niiden sidosryhmille. Yrityksen ymmärrys siitä, ketkä ovat sen sidosryhmiä, miten ne voivat vaikuttaa yritykseen ja miten heille tulisi viestiä ovat olennaisia asioita vastuullisuuden edistämiseksi.

1.2 Tutkielman tavoite, tutkimusongelmat ja rajaukset

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on selvittää millä tavoin sidosryhmät vaikuttavat organisaation vastuullisuusraportointiin sekä mistä vastuullisuuteen liittyvistä asioista sidosryhmille tulisi raportoida ja miten. Tavoitteena on tuottaa näkemys siitä, mil-laisten prosessien kautta sidosryhmät saadaan tuotua osaksi organisaation vastuullisuusraportointia ja sidosryhmien informaatiotarpeet tuotua näkyväksi. Tutkielmassa vasta-taan kysymyksiin:

- Miten sidosryhmät vaikuttavat organisaation vastuullisuusraportointiin?
- Mistä asioista vastuullisesti toimiva organisaatio raportoi sidosryhmille?
- Mitkä tekijät vaikuttavat vastuullisuusraportoinnin laatuun sidosryhmien näkö-kulmasta?

Tutkielma on rajattu koskemaan sidosryhmäteoriaa ja vastuullisuusraportointia laadun näkökulmasta. Tutkielmassa sidosryhmiä käsitellään sidosryhmäteorian näkökulmasta. Raportoinnin osalta keskitytään vastuulliseen toimintaan sekä siihen liittyvään infor-maatioon ja sen laatuun.

1.3 Tutkimusote

Kirjallisuuskatsaus tieteellisenä tutkimusprosessina on analyyttinen. Kirjallisuuskatsaus toteutetaan rajaamalla tutkittava aihe, luomalla tutkimuskysymys tai kysymykset ja sel-vittämällä millaisia tutkimuksia aiheesta on jo tehty. Löydettyjä tutkimuksia käsitellään

kriittisesti ja valitaan niistä osa kirjallisuuskatsauksen lähteiksi. Tutkimuksista saatavan tiedon pohjalta pyritään luomaan uutta tietoa aiheesta, analyyttisiä menetelmiä käyttäen. (Vilkkä 2023, 10–11.)

Käsiteanalyttinen tutkimus pohjautuu aiemmin tehtyihin käsiteanalyttisiin tutkimuksiin ja siihen mitä aiheesta on ajateltu. Käsiteanalyttisen tutkimuksen tavoitteena on luoda käsitejärjestelmä ja siten lisätä ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Uutta tietoa pyritään tuottamaan analyyttisen ajattelun ja argumentoinnin kautta. (Neilimo – Näsi 1980, 31–33, 66.)

Tämä kandidaatintutkielma toteutetaan käsiteanalyttisenä kirjallisuuskatsauksena. Aineistoa kerätään liiketoimintatieteen alan kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Keskeisinä tietolähteinä toimivat alan kirjallisuustietokannat, Business Source Complete, ABI/INFORM Collection ja EconLit. Lisäksi kirjallisuutta etsitään Turun yliopiston käytössä olevasta Volter-tietokannasta.

2 Sidosryhmäteoria

2.1 Sidosryhmien määritelmät

Yritykset toimivat yhteistyössä useiden eri yksilöiden ja ryhmien kanssa. Yritykselle kyseiset ryhmät ja yksilöt ovat sidosryhmiä. Sidosryhmiä on pyritty määrittelemään ja ryhmittelemään useilla eri tavoilla. Yksi tunnetuimmista määritelmistä on Freemanin sidosryhmäteoria. Kaikki sidosryhmät eivät ole selkeästi havaittavissa, kuten tulevat sukupolvet. Toiset sidosryhmät puolestaan ovat selkeämpiä, kuten asiakkaat. (Laine ym. 2022, 40.) Sidosryhmäteoria on vaihtoehtoinen tapa tarkastella yritysten ja ihmisten vaihdantaa sekä arvonluontia epävakaa ja arvaamattomassa maailmassa. Se pyrkii vastaamaan kysymyksiin siitä, miten arvoa voidaan luoda epävakaa maailmassa, miten kapitalismin eettisyyttä voidaan ymmärtää ja mitä liiketaloutta opettavissa kouluissa tulisi opettaa? (Freeman ym. 2018, 1.)

Freemanin (2010, 52, 91) mukaan yrityksen sidosryhmiksi voidaan määritellä ne ryhmät tai yksilöt, jotka vaikuttavat yrityksen mission saavuttamiseen ja ryhmät, joihin yrityksen mission saavuttaminen vaikuttaa. Clarkson (1995, 106) puolestaan määrittelee sidosryhmät ryhminä tai yksilöinä, joilla on tai jotka saavat omistusoikeuden yritykseen tai joilla on intressi yritykseen ja sen aktiviteetteihin nyt, historiassa tai tulevaisuudessa. Oikeus yritykseen tai intressi voivat syntyä vuorovaikutuksesta yrityksen kanssa tai yrityksen toiminnasta. Oikeus yritykseen tai intressi voivat olla lakiin tai moraaliin perustuvaa ja ne voivat muodostua yksilöllisesti tai kollektiivisesti.

Mitchell ym. (1997, 855–872) pyrkivät esittämään kapeamman näkökulman sidosryhmistä lisäämällä määritelmään oikeutuksen, vallan ja kiireellisyyden ominaisuudet. Sidosryhmien laaja määritelmä pyrkii tehokkaasti tunnistamaan kaikki ne ryhmät, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan. Tällaisia ryhmiä voivat olla lähes ketkä tahansa. Ryhmä voi olla yrityksen sidosryhmä myös tahtomattaan, jos yrityksen toiminta vaikuttaa siihen. Sidosryhmien vaateet yritykselle eivät välttämättä ole yrityksen näkökulmasta oikeutettuja, mutta sidosryhmät pystyvät siitä huolimatta vaikuttamaan yrityksen toimintaan. Kapeissa näkökulmissa sidosryhmien olennaisuutta perustellaan useasti sidosryhmän suorilla vaikutuksilla yrityksen taloudelliseen toimintaan. Sidosryhmien vaikutukset yritykseen määräytyvät sidosryhmillä olevan oikeuden, vallan ja kiireellisyyden perusteella. Mitä oikeutetumpi sidosryhmän vaade yritykselle on, mitä enemmän si-

dosryhmällä on valtaa yrityksen toimintaan ja mitä kiireellisempi sidosryhmän vaade on, sitä enemmän yrityksen tulisi käyttää resursseja kyseisen sidosryhmän vaateiden huomioimiseen. Yrityksen johtajilla on tärkeä rooli sidosryhmien käsittelyssä. Yrityksen johtajien näkemykset siitä, mitkä vaateet ovat oikeutettuja, kiireellisiä ja kenellä on valtaa, vaikuttaa paljon siihen, miten sidosryhmien vaateisiin vastataan ja mitkä sidosryhmät ovat olennaisia yrityksen kannalta.

Phillips (2003, 25–33) tuo esille tutkimuksessaan ongelmia sidosryhmiin liittyvän oikeutuksen määrittelyssä. Ratkaistakseen oikeutukseen liittyvät ongelmat Phillips pyrkii määrittelemään sidosryhmien oikeutusta johdannaisen ja normatiivisen oikeutuksen kautta. Sidosryhmät, jotka pystyvät vaikuttamaan johtajien päätöksiin ovat luokittelun mukaan johdannaisesti oikeutettuja, joka johtuu yrityksen moraalista velvoitteesta normatiivisia sidosryhmiä kohtaan. Sidosryhmät, jotka vaikuttavat yritykseen moraalisen velvollisuuden perusteella luokitellaan normatiivisiksi sidosryhmiksi. Määrittelyssä sidosryhmäasema perustuu velvollisuuteen toimia yhteisen hyvän eteen. Siten yrityksen hyväksyessä sidosryhmän panos yrityksen toimintaan johtaa sidosryhmäasemaan, sillä yritykselle syntyy moraalinen velvollisuus toimia sidosryhmän kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ilman moraalista velvollisuussuhdetta sidosryhmää ei pidetä normatiivisena sidosryhmänä. Ajatus rajaa laajaa sidosryhmän käsitettä vain niihin ryhmiin, joihin yrityksellä on velvollisuussuhde. Argumenttina jaolle on ajatus siitä, että alkuperäinen sidosryhmäteoria ei huomioi eroa vaikuttajien ja panoksen omaavien sidosryhmien välillä. Phillips pyrkii vastaamaan laajan ja kapean sidosryhmäasetelman ongelmaan esittämällä kompromissin näkökulmien välillä, joka huomioi sekä strategisesti että moraalisesti olennaiset sidosryhmät. Tämän takia johdannaiset sidosryhmät määritetään niiksi ryhmiksi, jotka tulee huomioida, sillä sidosryhmien toimet ja vaateet voivat vaikuttaa yritykseen tai sen normatiivisiin sidosryhmiin. Vaikutukset yritykseen tai normatiivisiin sidosryhmiin voivat olla sekä negatiivisia että positiivisia. Phillipsin mukaan valtaa ei voida pitää erillisenä osana oikeutuksesta, vaan valta on väline saavuttaa oikeutus.

Beaulieu ja Pasquero (2002, 102–104, 116–118) tunnistavat tutkijoiden pyrkimykset käsitellä sidosryhmiä tietyssä arvojärjestyksessä. Sidosryhmät pyritään useasti luokittelemaan oikeutukseen perustuen. Oikeutus on kuitenkin subjektiivista. Beaulieun ja Pasqueron mukaan sidosryhmäteoria on luonteeltaan staattinen, eikä se huomioi sidosryhmiä aktiivisena osapuolena vaihdannassa. Sidosryhmäteoria olettaa myös sidosryhmiin

kuuluvien ihmisten olevan samankaltaisia keskenään. Sidosryhmiin liittyviä suhteita tulisi käsitellä neuvoteltuina suhteina. Yrityksen asema yhteiskunnassa määräytyy tällöin sidosryhmien kanssa neuvoteltujen asemien pohjalta. Sidosryhmien neuvotellut suhteet yritykseen sekä toisiinsa voivat muuttua ajansaatossa. Myös sidosryhmään kuuluvat yksilöt ja odotukset voivat muuttua. Ympäristö on siis dynaaminen ja muutokset tulisi huomioida sidosryhmien kanssa toimittaessa. Grayn (1992, 405–409, 416–421.) mukaan sidosryhmät voidaan nähdä vielä laajempaan joukkona. Ajatus perustuu niin sanottuun deep green -ajatukseen. Deep green -ajattelu puolestaan pohjautuu systeemiteoriaan, jonka mukaan kaikki systeemit ovat yhteydessä toisiinsa ja yhden systeemin täydellinen ymmärtäminen vaatii kaikkien systeemien täydellistä ymmärrystä. Kaikkien systeemien ymmärtäminen täydellisesti ei kuitenkaan ole mahdollista ja systeemin ongelmia tulee tarkastella osasysteemien kautta. Tällöin tarkasteltavaan asiaan eniten vaikuttavat tekijät ja asian vaikutukset ympäristöön valitaan huomion kohteeksi. Esimerkiksi maapallo voidaan valita osasysteemiksi ihmisiin liittyvien vaikutuksien kohdalla, sillä avaruuden vaikutukset ovat todennäköisesti suhteellisen pienet analyysin kannalta. Ihmisen tai yrityksen vaikuttaessa yhteen sidosryhmään vaikutukset voivat vaikuttaa myös toiseen sidosryhmään. Esimerkiksi tuhoamalla yhden eliölajin toinen eliölaji saattaa valata sukupuuttoon kuolleen lajin tilan ja tuhota toisen lajin. Yritysten toiminta voi vaikuttaa tulevien sukupolvien mahdollisuuksiin hyödyntää resursseja vastaavalla tavalla kuin nykypäivänä. Luonnonvarojen tuhoaminen kuten sademetsien kaataminen voi johtaa ympäristön laajempaan pilaantumiseen ja aiheuttaa kustannuksia ihmiskunnalle.

Yritykset toimivat muuttuvassa ympäristössä, jossa myös yrityksen sidosryhmät voivat muuttua tai vaihtua (Freeman 2010, 90–91; Laine ym. 2022, 42). Oikeuden, vallan ja kiireellisyyden määrittäminen on subjektiivista, joten sidosryhmien tärkeydestä voi olla monta eri näkemystä. Sidosryhmien määrittäminen ylipäätään on subjektiivista riippuen siitä, kenen näkökulmasta sidosryhmäasemaa katsotaan. Esimerkiksi sidosryhmä voi nähdä suhteensa yritykseen hyvin erilaisena kuin yritys itse sen näkee. (Laine ym. 2022, 42.)

Tässä tutkielmassa sidosryhmiä käsitellään ryhminä, jotka voivat vaikuttaa yrityksen tavoitteiden saavuttamiseen ja ryhminä, joihin yrityksen tavoitteiden saavuttaminen voi

vaikuttaa. Tällä tavalla pyritään huomioimaan mahdollisimman laaja joukko sidosryhmiä ja välttämään kapean määritelmän tuomaa subjektiivisuutta.

2.2 Sidosryhmien kartoittaminen

Freemanin (2010, 24–27, 54–55, 91) mukaan yrityksen sidosryhmistä voidaan luoda niin sanottu sidosryhmäkartta. Lähtökohtana kartan luomisessa voidaan hyödyntää historiallista tietoa yrityksen liiketoimintaympäristöstä. Analysoimalla yrityksen aiempaa toimintaa on mahdollista tunnistaa sidosryhmiä, joiden kanssa yritys on jo ollut tekemisissä. Sidosryhmät vaihtelevat yrityskohtaisesti, yrityksen sijainnin ja toimialan mukaan. Jos yrityksellä ei ole dokumentaatiota aiemmista kanssakäymisistä sidosryhmien kanssa, voidaan kuviossa 1. mainittuja sidosryhmiä pitää analyysin lähtökohtana. Kuviossa 1. mainitut ryhmät voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan tai yritys saattaa vaikuttaa ryhmien toimintaan. Ison yrityksen tapauksessa sidosryhmiä voivat olla myös esimerkiksi poliittiset ryhmät, rahoitusyhteisö, aktivistiryhmät, liitot ja ammattiyhdistykset. Tutkijan mukaan kuvio 1. ei ole tyhjentävä listaus, sillä sidosryhmät vaihtelevat yritys-kohtaisesti (Ks. Gray 1992, 405–409, 416–421).

Kuvio 1. Yrityksen mahdolliset sidosryhmät (mukaillen Freeman 2010, 25).

Sidosryhmien tunnistaminen voidaan tehdä yksilöivällä tasolla, jolloin sidosryhmiä ei luokitella vain kilpailijoiksi, toimittajiksi tai poliittisiksi ryhmiksi vaan ne nimetään tar-

kemmalla tasolla. Erottelemalla sidosryhmät yksilötasolla sidosryhmien yksilölliset panokset yritystä kohtaan tulevat selkeämmin esille. Esimerkiksi poliittiset ryhmät voidaan nimetä poliittisen puolueen mukaan ja kilpailijat nimensä mukaisesti. Eri poliittisilla puolueilla voi olla erilaiset panokset yrityksen toiminnalle ja siten erilaiset tarpeet yrityksen toimintaa kohtaan. (Freeman 2010, 54–57.) Sidoryhmien panosta yritykseen voidaan kuvata intressinä yrityksen toimintaan (McGrath – Whitty 2017, 726–730). Tällaisia panoksia ovat esimerkiksi poliittisen ryhmän korkea käyttöaste yrityksen tuotteelle ja mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöön tai asiakasryhmä, joka tilaa vain muuttaman kappaleen yrityksen tuotetta, mutta jolle ei ole olemassa korvaavaa tuotetta. Eri sidoryhmien panokset sidoryhmäkohtaisesti voidaan listata osaksi sidoryhmäkartoitusta. Yrityksen ajatus sidoryhmän panoksesta ja vallasta yritykseen voivat poiketa sidoryhmän omasta näkemyksestä asiasta. Esimerkiksi yritys saattaa ajatella, että kuluttajaetujärjestöllä on vain taloudellista valtaa yritykseen, mutta todellisuudessa se saattaa pyrkiä vaikuttamaan yritykseen myös poliittisesti. (Freeman 2010, 55–57, 59–64.)

Yksilöt voivat kuulua samanaikaisesti useaan eri sidoryhmään. Tällöin yksilön panos yritystä kohtaan saattaa poiketa yksittäisen sidoryhmän panoksesta. Eri sidoryhmiin kuuluvan yksilön sidoryhmistä voidaan luoda sidoryhmäroolijoukko, joka havainnollistaa mahdollisia panosten ristiriitoja. Useaan sidoryhmään kuuluva yksilö saattaa joutua tasapainoilemaan panosten välillä olevien ristiriitojen kanssa. (Freeman 2010, 58.) Yrityksen sidoryhmät eivät itsekään toimi tyhjiössä, vaan toiset sidoryhmät saattavat vaikuttaa niiden toimintaan. Vaikuttamalla yhteen sidoryhmään saatetaan siis samalla vaikuttaa johonkin toiseen sidoryhmään välillisesti. Esimerkiksi liitto voi olla kuluttajien edunvalvontaryhmässä mukana, joka puolestaan painostaa lainsäätäjiä säätelemään yrityksen toimintaa tarkemmin. Tällöin vaikuttamalla liittoon pysytyttään mahdollisesti vaikuttamaan epäsuorasti lainsäätäjiin. (Freeman 2010, 57–58.)

Clarkson (1995, 106–108) esittää sidoryhmien jakoa primäärisiin ja sekundaarisii sidoryhmiin. Primääriset sidoryhmät ovat sidoryhmiä, joita ilman yritys ei selviä eikä toiminta voi jatkua. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi omistajat, sijoittajat, työntekijät, asiakkaat, toimittajat ja julkinen yhteisö kuten valtio, jonka lakeja ja säädöksiä tulee noudattaa. Yrityksen riippuvuussuhde primäärisiin sidoryhmiin on vahva. Primäärisen sidoryhmän lopettaessa tukensa yrityksen toiminnalle yrityksen liiketoiminta kärsii huomattavasti tai lakkaa olemasta. Esimerkiksi asiakkaiden luottamuksen lakaessa tuotteen turvallisuutta kohtaan, voi tuotteeseen liittyvät sidoryhmät vetää tukensa siltä ko-

konaan ja siten horjuttaa rahoittajien luottamusta yritykseen. Yritys toimii siis sidosryhmiensä järjestelmänä ja yrityksen tulisi pitää huoli järjestelmän hyvinvoinnista luomalla varallisuutta, arvoa tai tyytyväisyyttä sidosryhmillensä. Sekundaariset sidosryhmät ovat sidosryhmiä, jotka vaikuttavat yritykseen tai joihin yritys vaikuttaa, mutta eivät ole vaihdantasuhteessa yrityksen kanssa eivätkä ole välttämättömiä yrityksen selviytymisen kannalta. Esimerkiksi media ja erityisintressiryhmät ovat sekundaarisia sidosryhmiä, jotka voivat vaikuttaa julkiseen mielipiteeseen. Vaikutus voi olla joko positiivinen tai negatiivinen. Vaikutus yritykseen voi olla voimakas, esimerkiksi tilanteessa, jossa yritys joutuu tekemään takaisinvedon johtuen negatiivisesta julkisuudesta. Primääristen ja sekundaaristen sidosryhmien tavoitteet voivat olla ristiriitaisia. Esimerkiksi omistajat saattavat haluta varmistaa yrityksen taloudellisen tilanteen rajaamalla riskiä asiakkaiden luottoluokittelulla, samalla luottoa saamattomat henkilöt tarvitsisivat mahdollisesti lainaa pankilta omien tavoitteidensa edistämiseksi. Lainsäädäntö voi muuttaa asiaa ja velvoittaa pankin antamaan lainaa asiakkaille.

Myös Freeman ym. (2018, 1, 16–18) tunnistavat primääriset ja sekundaariset sidosryhmät. Sekundääriset sidosryhmät eivät ole yhtä suoraan mukana yrityksen arvonluontiprosessissa kuin primääriset sidosryhmät. Vaikka sekundaariset sidosryhmät ovat tärkeitä yritykselle huomio keskittyy yleensä primäärisiin sidosryhmiin, jotka osallistuvat vahvemmin yrityksen arvonluontiprosessiin. Primäärisillä sidosryhmillä on jokin taloudellinen panos yritykseen, jonka lisäksi primääriset sidosryhmät saavat myös ei-taloudellista arvoa, kuten esimerkiksi tietoa tai kunnioitusta. Yritys on itse myös vahvasti riippuvainen sidosryhmistä, joka tekee suhteesta kaksisuuntaisen. Primäärisillä sidosryhmillä voi siten olla vahva vaikutus yrityksen päätöksentekoon. Sekundaariset sidosryhmät vaikuttavat yrityksen toimintaan, mutta eivät ole suoraan yhteydessä arvonluontiprosessiin. Sekundäärisillä sidosryhmillä on kuitenkin jokin legitiimi intressi yrityksen toimintaan, kuten kuluttajajärjestöllä voi olla kiinnostus yrityksen tuotteiden turvallisuutta kohtaan. Kuluttajajärjestö voi myös vaikuttaa yrityksen primääristen sidosryhmien tavoitteiden toteutumiseen välillisesti. Osa sekundaarisista sidosryhmistä voi vaikuttaa voimakkaastikin yrityksen arvonluontiprosessiin, kuten esimerkiksi kilpailijat ja valtio.

Sidosryhmiä on pyritty määrittelemään monella eri tavalla sekä asettamaan tärkeysjärjestykseen. Tärkeysjärjestys vaihtelee tutkijasta toiseen, kuten myös argumentaatiomiksi tietyt tekijät tekevät sidosryhmästä tärkeän. Suuressa osassa tutkimuksista käy-

tään kuitenkin Freemanin alkuperäistä määritelmää sidosryhmistä tai pyritään kaventamaan sitä. Jako primäärisiin ja sekundaarisiin sidosryhmiin ei käytännössä rajaa sidosryhmiä pois vaan jakaa ne kahteen osaan. Jako tuo esille eron primääristen ja sekundaaristen sidosryhmien vaikutuksen yrityksiin, mutta ei poista yrityksen velvoitetta huomioida myös sekundaariset sidosryhmät.

2.3 Sidoryhmien vaikutus strategiaan ja tavoitteisiin

Sidosryhmät voivat vaikuttaa yrityksen pyrkimyksiin saavuttaa strategiset tavoitteensa. Huomioimalla sidosryhmät strategisessa suunnittelussa yritys voi välttää tilanteita, joissa jokin sidosryhmä vaikuttaa strategian toteutumiseen yllättäen. Sidosryhmät voivat vaikuttaa strategian toteutumiseen usealla eri tavalla. Esimerkiksi tuotemuutokset, tuotannon keskeytykset tai takaisinvedot voivat johtua sidosryhmien toimista. Strategisessa suunnittelussa ja tavoitteiden asetannassa voidaan seurata, kuinka paljon sidosryhmien vaateisiin vastaamiseen tai muovaamiseen on nähty vaivaa. Näille vaateille voidaan asettaa strategisia tavoitteita vastaavalla tavalla kuin muitakin strategisia tavoitteita asetetaan. Kääntämällä huomio yrityksen omaan toimintaan voidaan välttää sidosryhmien syyttämistä epäonnistuneesta strategiasta ja siirtää vastuuta johtajille. Yrityksen kaikilla osastoilla ei välttämättä kuitenkaan ole samanlaiset mahdollisuudet vaikuttaa eri sidosryhmiin. Vastuuta sidosryhmistä voidaan jakaa eri osastojen johtajille vaikutusmahdollisuuksien mukaan. Sidosryhmien huomioiminen strategiassa vaatii prosessien muovaamista sidosryhmäsuuntautuneiksi. Sisällyttämällä sidosryhmät prosesseihin tulevat sidosryhmät huomioiduksi strategisessa suunnittelussa ja niiden merkityksestä viestittyä yrityksen eri tasoilla. (Freeman 2010, 64–69.)

Yritys on vaihdantasuhteessa sidosryhmiensä kanssa. Vaihdantaa voi tapahtua esimerkiksi asiakaskohtaamisissa tai yrityksen analyytikoiden kanssa tapaamisissa. Vaihdannan avulla yritys voi pyrkiä vaikuttamaan sidosryhmien odotuksiin yrityksen tavoitteista. Vaihdanta on kaksisuuntaista, sidosryhmät saattavat pyrkiä vaikuttamaan yritykseen ja yritys sidosryhmiin. Yrityksen sekä sidosryhmien molempien kannalta yhteistyö ristiriitojen ratkaisemiseksi on parempi ratkaisu kuin esimerkiksi kallis oikeustapaus. Neuvotteluilla ja sidosryhmien proaktiivisella huomioimisella voidaan siis välttää mahdollisesti molempia osapuolia vahingoittavia tapahtumia. (Freeman 2010, 69–74.)

Sidosryhmien huomioimiseksi syvemmillä tasolla niiden panokset yritykseen voidaan luokitella tarkemmin. Tarkentamalla sitä, millaisia panoksia sidosryhmillä on yrityk-

sessä, pystytään sidosryhmien odotuksiin ja vaateisiin vastaamaan paremmin. Tarkennuksen tavoitteena on lisätä johtajien ymmärrystä yrityksen vaikutuksesta sidosryhmiin ja sidosryhmien potentiaalisista vaikutuksista strategian toteutumiseen. Sidoryhmät ja niiden panokset voivat vaikuttaa yritykseen taloudellisesti, teknologisesti, poliittisesti, sosiaalisesti tai muovaamalla yrityksen johtamistapaa. Taloudelliset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi yrityksen rahavirtoihin. Samalla yritys saattaa itse vaikuttaa sidoryhmän talouteen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Sidoryhmä voi estää yritystä käyttämästä tiettyjä teknologioita tai yritys voi vaikuttaa vastaavasti sidoryhmään. Sosiaaliset vaikutukset voivat liittyä yrityksen julkiseen kuvaan yhteiskunnassa. Poliittiset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi lainsäädännöllisiin muutoksiin. Sidoryhmät voivat pakottaa yrityksen muuttamaan johtamistapaansa tai arvojansa. Esimerkiksi kuluttajien edustajat voivat vaatia yritystä neuvottelemaan asiakkaiden kanssa. Molemmat osapuolet voivat vaikuttaa toisiinsa kaikilla näillä tavoilla. Vaikutuksia määriteltäessä vaikutus ei saisi heijastaa vain johtajien näkemystä asiasta. Vaikutuksien yhtenäistä ymmärrystä voidaan parantaa esimerkiksi suorittamalla kyselyitä tai sidoryhmän asiantuntijoita konsultoimalla. (Freeman 2010, 91–95.) Mätäsaho ja Niskala (1997, 81–82) kuvaavat vaikutussuhdetta kaksisuuntaiseksi, jossa yrityksellä on vastuuvaikutus sidoryhmiin ja sidoryhmillä valtavaikutus yritykseen. Sidoryhmien ottaminen päätöksenteon keskiöön johtaa yhteisten tavoitteiden tavoittelua kohti. Yhteisten tavoitteiden saavuttaminen parantaa yrityksen ja sen sidoryhmäverkoston mahdollisuuksia menestyä.

Sidoryhmät odottavat yrityksen tuottavan heille lisäarvoa. Lisäarvo voi olla sekä taloudellista että ei-taloudellista. Ei-taloudellista arvoa voi olla esimerkiksi onnellisuus, yhteenkuuluvuuden tunne tai itsensä kehittäminen. Ei-taloudellinen arvo voi muodostua myös vaihtoehtokustannuksesta sidoryhmälle. Jos yritys ei esimerkiksi palvele asiakasta yhtä hyvin kuin toinen yritys palvelisi, saattaa asiakas vaihtaa toiseen yritykseen. Vastaavan kaltaisia vaihdantasuhteita on myös muiden sidoryhmien kanssa, kuten järjestöjen kanssa. Jos yritys ei vastaa järjestön odotuksiin, järjestö saattaa aloittaa yhteistyön toisen yrityksen kanssa. Yhteistyö sidoryhmän kanssa voi olla kriittistä yrityksen selviytymisen kannalta. (Freeman ym. 2018, 5–6.)

Sidoryhmät voidaan sitoa yrityksen strategiaan pohtimalla yrityksen asemaa yhteiskunnassa. Yrityksen johtajat voivat kysyä itseltään, mitä yrityksemme edustaa? Kysymyksen tavoitteena on luoda ymmärrystä siitä, miten yritys sopii yhteiskuntaan ja mikä yrityksen tarkoitus yhteiskunnassa on. Huomioimalla yrityksen aseman osana yhteiskuntaa

ja sidosryhmien verkostoa, muutokset yrityksen ympäristössä ovat osana yrityksen strategiaa. Liiketoimintaympäristön muutoksien myötä yrityksen sidosryhmät ja sidosryhmien odotukset voivat myös muuttua. (Freeman 2010, 89–91.)

Yrityksen arvot ohjaavat yrityksen toimintaa. Yritykselle määritetyt arvot voidaan erottaa johtajien henkilökohtaisista arvoista ja sidosryhmien arvoista. Yrityksen, johtajien ja sidosryhmien arvoja voidaan tarkastella nykytilanteen sekä tulevien muutosten osalta viidellä eri osa-alueella taloudellisten, teknologisten, poliittisten, sosiaalisten ja johtamisen muutosten näkökulmasta. Arvioimalla nykytilannetta ja mahdollista tulevaisuuden tilannetta voidaan nähdä, mitkä arvot vaikuttavat mihinkin osa-alueeseen ja miten tuleviin muutoksiin voidaan reagoida muuttamalla strategiaa tai sopeuttamalla yrityksen arvoja. Valittavien arvojen avulla pyritään saavuttamaan konsensus, joka yhdistää sidosryhmiä, johtajia ja yritystä. (Freeman 2010, 95–101.) Johtajien omat henkilökohtaiset arvot voivat vaikuttaa siihen, miten sidosryhmiä huomioidaan yrityksessä. Yritys itse todennäköisesti vahvistaa johtajan päätöksenteossa käyttämiä arvoja. Esimerkiksi johtaja voi sallia työntekijän myöhästyä tärkeän tapahtuman vuoksi ja yrityksen arvot vahvistavat tätä päätöstä pitämällä sitä hyväksyttävänä. (Freeman ym. 2018, 3–4.)

Jensenin (2002) mukaan yrityksellä tulisi olla yksi selkeä tavoite, jotta yrityksen edistystä tavoitetta kohti voidaan mitata. Sidoryhmäteorian mukaan yrityksen tulisi palvella eri sidoryhmien odotuksia selviytyäkseen. Yrityksen selviytyminen on kuitenkin haastavasti mitattavissa oleva asia. Jensen ehdottaa ratkaisuksi yrityksen markkina-arvon maksimointia. Maksimoimalla yrityksen markkina-arvoa yrityksellä on selkeä yksi tavoite, johon pohjata päätökset. Markkina-arvon maksimointi johtaa sidoryhmien kannalta parempaan lopputulokseen vain, jos ulkoiset kustannukset huomioidaan yrityksen kustannuksina eivätkä monopolit luo optimista poikkeavia tarjonta tilanteita. Tehokkailla markkinoilla loppuasiakas kokee saavansa lisäarvoa ostamalla yrityksen tuotteen hinnalla, joka heijastaa kaikkia tuotannosta syntyneitä kustannuksia. Jos yritykselle ei määritetä selkeää tavoitetta, johtajat voivat kohdistaa resursseja omien etujensa ajamiseksi. Jensenin mukaan johtajia pitäisikin kannustaa markkina-arvon maksimointiin pitkällä aikavälillä, jotta sosiaalista hyvinvointia voidaan luoda. Pitkän aikavälin markkina-arvoa ei ole mahdollista maksimoida, jos yritys ei huomioi tärkeitä sidoryhmiä.

Windsorin (2002, 87–89, 99–100) mukaan sidoryhmäteoriaan liittyy paljon kritiikkiä. Esimerkiksi Jensenin esittämä kritiikki sidoryhmäteorian epäloogisuudesta. Kritiikki

sidosryhmäteorian ympärillä pohjautuu useasti taloudentutkimuksen teorioihin ja taloudellisen arvon luontiin. Jännitteitä sidosryhmäteoriaa tulkittaessa esiintyy muun muassa sidosryhmien määrittelyyn ja laajuuteen, luonnon rooliin sidosryhmänä ja teorian tarkoituksen määrittämiseen deskriptiivisenä, normatiivisena tai välineistävänä. Windsorin mukaan objektiivisen tavoitteen, kuten markkina-arvon asettaminen olettaa johtajien toimivan opportunistisesti ja tavoittelevan omia etujaan, jolloin johtajia ei voida pitää luotettavina. Moraalisesti oikein toimiva johtaja voi puolestaan ajaa sidosryhmien asiaa itse. Sidosryhmien huomioiminen voidaan nähdä rajoitteena ja välttämättömyytenä yrityksen toiminnalle tai tavoitteena yrityksen strategialle.

Sidosryhmäteoria on useasti nähty vasta-asetteluna omistajien arvon maksimointi näkökulmaan. Sidosryhmäteoria kuitenkin huomioi myös omistajien tärkeyden ja omistajien tuoman arvon yritykselle. Yritykset luovat paljon muutakin arvoa kuin taloudellista arvoa, eikä taloudellinen arvo pelkästään riitä menestyvän yrityksen johtamiseen monimutkaisessa maailmassa. Arvon tuottaminen yhdelle sidosryhmälle ei välttämättä tarkoita muille sidosryhmille arvon laskua. Yrityksen tuottama arvo ei ole vakio, jonka vuoksi kasvattamalla yhdelle sidosryhmälle tuotettua arvoa, muut sidosryhmät eivät välttämättä menetä arvoa. Sidosryhmät eivät katso arvonluontiin liittyviä päätöksiä yksittäisinä tapahtumina, vaan ne muistavat aiemmin tehdyt päätökset. Siten aiemmin tehdyt arvoa luovat päätökset voivat mahdollistaa sidosryhmälle hieman epäedullisetkin päätökset jatkossa. Yrityksen päätöksiä voidaan pyrkiä optimoimaan siten, että päätökset tuottaisivat arvoa mahdollisimman monelle sidosryhmälle ja haittaisi mahdollisimman pientä määrää sidosryhmiä. Hyvät suhteet sidosryhmiin ovat keskeisessä roolissa päätöksenteossa. Kasvava monimutkaisuus, epävarmuus ja sensitiivisyys yritysten eettiselle tai epäeettiselle toiminnalle nostaa sidosryhmäajattelun merkitystä. (Freeman ym. 2018, 2, 7–9.)

Yritys itse määrittää omat tavoitteensa, joita kohti se pyrkii, mutta huomioi strategian vaikutukset sidosryhmiin. Sidosryhmien hyväksyntä yrityksen toiminnalle on edellytys yrityksen selviytymiselle. (Freeman 2010, 91, 94–95.) Sidosryhmien hallinta on monimutkaista ja resursseja vievää. Arvonluontiprosessit ovat haastavia ymmärtää ja liian monimutkaisia yksinkertaistettaviksi. Sidosryhmiä ei voida jättää kuitenkaan täysin huomioimatta, jotta sidosryhmille luotavaa arvoa ei tuhottaisi. Yritys oppii sidosryhmistensä vuorovaikutuksessa niiden kanssa. Järjestelmällinen sidosryhmien huomioiminen yrityksen toiminnassa tuottaa empiiristen tutkimusten mukaan lisäarvoa sidosryhmille.

Yrityksen on päätettävä miten järjestelmällisesti ja laajasti sidosryhmien kartoittamiseen, tiedonkeräämiseen ja tiedon hyödyntämiseen käytetään aikaa. (Freeman ym. 2018, 20–21.)

Sidosryhmien huomioiminen yrityksen strategiassa on tärkeää, jotta sidosryhmien tuki yrityksen toiminnalle säilytetään. Huomioiminen jo etukäteen strategisessa suunnittelussa vähentää yllättävien tilanteiden mahdollisuutta ja mahdollistaa arvojen sovittamisen tuleviin muutoksiin jo etukäteen.

3 Vastuullisuusraportointi

3.1 Vastuullisuusraportoinnin määritelmä

Vastuullisuuden määritelmiä on useita. Tässä tutkielmassa vastuullisuus määritellään yrityksen velvollisuudeksi raportoida taloudellisista, ympäristöllisistä ja sosiaalisista asioista, joista sillä on vastuu sidosryhmille. Sidosryhmien hyväksyessä yrityksen toiminnan voidaan toiminnan ajatella olevan yleisesti hyväksyttävää ja siten vastuullista toimintaa.

Vastuullisuusraportoinnilla tarkoitetaan useasti käytäntöjä, joiden avulla yritys viestii vastuullisuuteen liittyvistä asioista (Laine ym. 2022, 84). Luque-Vílchezin ym. (2023, 639) mukaan vastuullisuusraportointi on prosessi, joka muodostuu mittaamisesta, julkittomisesta ja vastuun ottamisesta, sisäisille sekä ulkoisille sidosryhmille, yrityksen toiminnasta kohti kestävyystavoitteita.

Perinteisestä taloudellisesta raportoinnista poiketen vastuullisuusraportointi on suurelta osin vapaaehtoista ja vapaamuotoista. Vapaaehtoisuuden ja vapaamuotoisuuden myötä yritysten tuottamat raportit voivat olla hyvin erilaisia keskenään. Raportteja voidaan julkaista useissa eri kanavissa, kuten verkkosivuilla tai sosiaalisessa mediassa raportin kohderyhmästä riippuen. Vastuullisuusraportointi voidaan nähdä keskusteluna yrityksen ja sen sidosryhmien välillä, sillä se antaa mahdollisuuden yritykselle viestiä toiminnastaan ja sidosryhmille mahdollisuuden vastata yritykselle. Vastuullisuuden ja vastuullisuusraportoinnin kasvaneen huomion myötä raportointia varten on luotu erilaisia käytäntöjä ja standardeja, joilla pyritään yhdenmukaistamaan raportointia. Standardien ja käytäntöjen lisäksi vastuullisuusraportointiin liittyvää lainsäädäntöä on tullut lisää. (Laine ym. 2022, 84–85.) Vuonna 2023 on tullut voimaan EU:n direktiivi, joka vaatii suurten sekä kaikkien säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteena olevien yritysten, pois lukien mikroyritykset, raportoivan ei-taloudellista tietoa direktiivin esittämän standardin mukaisesti. Direktiivi koskee kuitenkin vain EU:n alueella toimivia yrityksiä. (European Commission 2021; Luque-Vílchez ym. 2023, 638–639; Niskala – Palmuaro 2023, 3–6.)

Kapitalismi toimii vain, jos yhteiskunta antaa sen toimia. Nykypäivänä yritykset kohtaavat ongelmia muun muassa korruption, ahneuden, ympäristön vahingoittamisen, sidosryhmien vahingoittamisen ja vastuuttoman asenteen vuoksi. Yrityksen toimintaa tarkas-

televat henkilöt havaitsevat ja tulkitsevat yrityksen toimintaa eri tavoin. Yhteiskunnallisesti yritysten vastuullisuus on kuitenkin kasvavissa määrin saanut huomiota. Lainsäädäntö ja säädökset syntyvät useasti yritysten toimiessa tavalla, joka ei huomioi yhteiskunnalle tärkeitä asioita. Yritykset voivat pyrkiä vaikuttamaan säädösten muodostumiseen proaktiivisesti selvittämällä mitä yhteiskunta yritykseltä odottaa. (Freeman ym. 2018, 4–5.)

Yritys voi purkaa vastuuvollisuuttaan toimittamalla tietoa toiminnastaan tiedosta kiinnostuneille sidosryhmille (O’Dwyer 2021, 30). Jos yritys ei toimita tietoja toiminnastaan ja toimintansa vaikutuksista, sidosryhmien voi olla haastavaa arvioida yrityksen toimintaa ja tehdä informoituja päätöksiä. Vaikka yrityksen toimintaa säätelevät yhteiskunnan lait, lainsäädäntö ei ole kaiken kattavaa. Lainsäädännön lisäksi yhteiskunnan normit vaikuttavat yrityksen toimintaan. Normeista tai lainsäädännön mukaisesta toiminnasta poikkeaminen voi johtaa sidosryhmien tuen menettämiseen ja yrityksen liiketoiminnan vahingoittumiseen tai loppumiseen. (Laine ym. 2022, 34–39; O’Dwyer 2021, 30.) Vastuullisuusraportoinnin motiivina voidaan nähdä olevan sidosryhmien vaateisiin vastaaminen (O’Dwyer 2021, 32). Clarksonin (1995, 92–93, 105–106) mukaan yritys voi oman harkintansa mukaan, lain ja säädösten puitteissa, valita kuinka laajasti se huomioi sosiaalisen vastuun sidosryhmille. Sosiaalisen vastuun ja sidosryhmien huomioimatta jättäminen voi kuitenkin vahingoittaa yrityksen liiketoimintaa.

Vastuullisuusraportoinnilla pyritään tuomaan esille aiheita, joihin sidosryhmillä on intressejä. Viestimällä yrityksen toiminnasta intressien tyydyttämiseksi ja yrityksen toiminnan vaikutuksista sidosryhmiin, puretaan yrityksen vastuuta sidosryhmille ja avataan keskustelua mahdollisista muutostarpeista.

Vastuullisuusraportointiin liittyvät kehykset ja standardit pyrkivät yleensä yhdenmukaistamaan raportoitavia asioita sekä kiinnittämään huomion olennaisimpiin asioihin. Huomion kiinnittäminen tiettyihin asioihin pienentää raportoinnin aiheuttamaa kuormitusta yritykselle, mutta kehyksen tai standardin kehittäjän näkökulmat vaikuttavat olennaisiksi määriteltäviin asioihin. Esimerkiksi suurilla yrityksillä on omat intressinsä raportoinnin suhteen ja siten vaikutus raportointistandardin sisältöön. Hyvin tunnettuja vastuullisuusraportointiin liittyviä kehyksiä tai standardeja ovat muun muassa Global Reporting Initiative (GRI), Integrated Reporting <IR> ja Sustainability Accounting Standards Board (SASB). Näiden kehyksien ja standardien lisäksi on olemassa useita

muita vastuullisuusraportointia ohjeistavia kehyksiä tai standardeja. (Laine ym. 2022, 92, 96–98.)

Standardeista etenkin GRI on käytössä laajasti suurilla yrityksillä myös kansainvälisesti. GRI on pyrkinyt palvelemaan sidosryhmiä laajasti, mutta saanut myöhemmin osakseen kritiikkiä siirtymisestä enemmän yrityksen johdon ja sijoittajien informaatiotarpeiden huomioimiseen. Standardi on pohjimmiltaan ohjeistus mittareista, joita yritys voi hyödyntää vastuullisuusraportoinnissaan. Mittareiden arviointiin ja mittaustapaan annetaan myös ohjeistuksia standardissa. Standardin tavoitteena on parantaa raporttien vertailtavuutta sekä yritysten kesken että historiallisesti. GRI-standardi sisältää ohjeistuksen tiedon olennaisuuden arviointiin sekä yrityksen että sidosryhmien kannalta. Integroitu raportointi, joka on lähtöisin International Integrated Reporting Councililta, pyrkii yhden keskitetyn raportin määrittelyyn, joka tuo esille sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia asioita yrityksen toiminnasta. Integroitu raportointi keskittyy määrittelemään raportoitaviksi asioiksi ne asiat, jotka voivat vaikuttaa yrityksen arvon tuottamismahdollisuuksiin lyhyellä, keskipitkällä- ja pitkällä aikavälillä. Integroitu raportointi tuottaa tietoa lähtökohtaisesti sijoittajille. SASB-standardi pyrkii määrittelemään sijoittajien kannalta olennaisia vastuullisuusasioita ja parantamaan raportoinnin kustannustehokkuutta. Kustannustehokkuutta pyritään saavuttamaan yksinkertaistamalla raportointiprosessia ja määrittämällä olennaiset asiat alakohtaisesti. SASB-standardi ei siten huomioi laajempaa joukkoa sidosryhmiä. (Laine ym. 2022, 92–96.)

Vastuullisuusraportointi on siis prosessi, jonka avulla yritys viestii vastuullisuusasioista sidosryhmillensä. Raportoinnin vapaamuotoisuus ja vapaaehtoisuus tekee prosessista vaihtelevan yritysten välillä. Lainsäädäntö pyrkii kuitenkin määrittelemään vastuullisuusraportointia, joka tekee raportoinnista yhtenäisempää. Sidosryhmien kannalta on merkityksellistä, millä tavoin yritys määrittelee olennaiset asiat raporttiin ja mitkä sidosryhmät yritys huomioi. Koska SASB ja integroidun raportoinnin kehykset keskittyvät lähtökohtaisesti vain sijoittajien informaatiotarpeisiin huomio keskitetään tässä tutkielmassa lähinnä GRI-standardiin, joka huomioi vastuullisuutta laajemmin.

3.2 Raportoinnin laatu

Vastuullisuusraportin laatuun vaikuttaa informaation esittämistavan lisäksi raportin sisältö. Yritykset toimivat eri toimialoilla ja eri ympäristöissä, joten myös raportin kannalta olennaiset tiedot saattavat vaihdella yrityksestä toiseen. Raportin sisältöön vaikut-

tavat kuitenkin yrityksestä riippumatta kolme tekijää, jotka ovat raportin rajat, olennaisuus ja vastuuvellisuus. Raportin rajat tarkoittavat rajausta raporttiin mukaan otettaville toiminnoille. Esimerkiksi otetaanko ulkoistettujen toimintojen tuottamat päästöt mukaan vastuullisuusraporttiin. Rajojen asettamisen ongelma on raportin laajuuden määrittämisessä. Olennaisuuden määrittäminen voi olla haastavaa, sillä eri ihmiset näkevät eri asiat olennaisina. Raportin laadun kannalta on tärkeää, että lukija pystyy ymmärtämään, miten yritys on määritellyt olennaisuuden ja mitkä kriteerit olennaisuuteen vaikuttavat. Vastuuvellisuus viittaa yrityksen velvollisuuteen raportoida asioista, joista yritys on vastuullinen. Vastuuvellisuus voi olla moraalista tai lakiin perustuvaa. Vastaavasti kuin olennaisuuden periaatteen kanssa yrityksen vastuuvellisuus voidaan nähdä eri tavoilla eri sidosryhmien näkökulmasta. Rajaus, olennaisuus ja vastuuvellisuus rajaavat raportin laajuutta ja auttavat päättämään mitä vastuullisuusraporttiin sisällytetään. (Tregidga – Laine 2021, 112.)

GRI-standardin mukaan (2024, 20–24.) yhdeksän ominaisuutta ovat välttämättömiä raportin korkean laadun varmistamiseksi. Raportin laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat tiedon tarkkuus, tasapainoisuus, selkeys, vertailtavuus, täydellisyys, yhteys kestäväan kehitykseen, oikea aikaisuus ja vahvistettavuus. Korkealaatuinen tieto mahdollistaa tiedonkäyttäjille raportoivan yrityksen arvioimisen ja päätöksen tekemisen yrityksen vaikutusten ja kestäväan kehitykseen osallistumisen pohjalta.

Standardoinnin tavoitteena on tuoda ei-taloudellisten raporttien taso samalle tasolle kuin taloudellisen tiedon raportointi. Taloudellisessa raportoinnissa raportin laatuun vaikuttavat raportoitavan tiedon todenmukaisuus, olennaisuus, vertailtavuus, ymmärrettävyys, vahvistettavuus ja oikea-aikaisuus. Taloudellisen raportoinnin laatutekijät vastaavat siis osittain ei-taloudellisen raportoinnin laatuun vaikuttavia asioita, mutta eivät täysin. Raportointistandardeja kuitenkin yhdistää yleensä kolme laadullista periaatetta, jotka ovat olennaisuus, vertailtavuus ja vahvistettavuus. (Luque-Vílchez ym. 2023, 640–641.)

Olennaisuus tarkoittaa sitä rajaa, joka asian tai mittarin tulee ylittää, jotta se on tarpeeksi tärkeä raportoitavaksi. Vastuullisuusraportoinnin tutkimuksessa olennaisuuden määritelmät voidaan jakaa kolmeen ryhmään, taloudellinen olennaisuus, sosiaalinen ja ympäristöllinen olennaisuus ja kaksoisolennaisuus. (Luque-Vílchez ym. 2023, 639, 641–643.) Taloudellinen olennaisuus tarkoittaa olennaisuuden tarkastelua sijoittajille aiheutuvien taloudellisten vaikutusten näkökulmasta. Esimerkiksi yrityksen arvoon vaikuttavat vas-

tuullisuusasiat voidaan nähdä taloudellisesti olennaisina. Sosiaalinen ja ympäristöllinen olennaisuus tarkoittaa sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden vaikutusta yrityksen arvoon ja yrityksen vaikutusta sosiaalisiin ja ympäristöllisiin tekijöihin. Ensimmäistä vaikutusta voidaan kuvata ulkoa sisäänpäin vaikuttavaksi ja jälkimmäistä sisältä ulospäin suuntautuvaksi yrityksen näkökulmasta. Jos vaikutus on olemassa, asia nähdään olennaiseksi. (Abhayawansa 2022, 1362–1363.)

Kaksoisolennaisuus ottaa huomioon sekä taloudellisen olennaisuuden että sosiaalisen ja ympäristöllisen olennaisuuden sisältä ulospäin ja ulkoa sisäänpäin. Olennaisuutta tarkastellaan tällöin laajemmin sijoittajien ja muiden sidosryhmien näkökulmasta. Olennaisuutta on myös esitetty dynaamisena muuttujana. Dynaaminen olennaisuus pyrkii tuomaan taloudellisen ja sosiaalisen sekä ympäristöllisen olennaisuuden lähemmäs toisiinsa. Dynaamisella olennaisuudella tarkoitetaan sosiaalisesti ja ympäristöllisesti olennaisten asioiden muuttumista ajan myötä taloudellisesti olennaisiksi. (Abhayawansa 2022, 1362–1363.) Kaksoisolennaisuus ottaa huomioon yrityksen riippuvuudet ja vaikutukset laajemmin kuin yksittäiset olennaisuuden määritelmät lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, siten parantaen raportoinnin laatua. Toisaalta olennaisuuden määritelmän laajetessa myös raportin laajuus kasvaa, joka puolestaan voi johtaa olennaisten asioiden raportoinnin ongelmiin. (Luque-Vílchez ym. 2023, 641–643.) Kaksoisolennaisuutta pidetään kuitenkin tällä hetkellä holistisimpana lähestymistapana, sillä se tarjoaa tietoa kaikille sidosryhmille (Korca ym. 2023, 825–236).

Olennaisten asioiden määrittämiseen vaikuttaa yrityksen strategia ja se keitä pidetään tärkeinä informaation lähteinä yrityksen strategian kannalta. Yhteistyö sidosryhmien kanssa olennaisuuden määrittämisessä mahdollistaa objektiivisen näkemyksen olennaisista asioista. Mitä vähemmän sidosryhmiä otetaan mukaan olennaisten asioiden määrittelyyn, sitä enemmän yrityksen omat arvot ja strategia näkyvät olennaisten asioiden määrittelyssä. Normien ja standardien käyttäminen olennaisuuden määrittelyssä olettaa normien ja standardien kehittäjät ammattilaisiksi olennaisuuden osalta. Sidosryhmiä voidaan osallistaa olennaisuuden määrittelyyn muun muassa haastatteluja, kyselyitä, paneeleja tai työryhmiä hyödyntämällä. Asioiden olennaisuutta voidaan tarkastella kuitenkin useista eri näkökulmista ja olennaisuuden rajan määrittäminen vaatii kompromisseja. Kapean olennaisuuden määritelmän myötä kompromissit jättävät pois sidosryhmien toisistaan poikkeavia näkökulmia ja mahdollisesti pienten sidosryhmien näkemyksiä kokonaan. (Puroila – Mäkelä 2019, 1054–1058.)

Raporttien vertailtavuudella pyritään mahdollistamaan yrityksen suorituskyvyn arviointi. Raporttien vertailtavuutta parantaa raportoitavien tietojen yhdenmukaisuus ja luotettavuus. Tällöin vertailemalla aiempia raportteja uusiin raportteihin lukija pystyy muodostamaan kuvan yrityksen kehityksestä kohti tavoitteita. Sidosryhmät hyödyntävät vastuullisuusraportteja myös yritysten vertailemiseen keskenään. Määrittelemällä olennaisuus raportissa pystytään informoimaan lukijaa raporttiin päätyneiden tietojen valinnasta. Valintaperusteiden ollessa selkeät raportteja on mahdollista vertailla keskenään. (Luque-Vílchez ym. 2023, 643–644.) Yrityksen valitsema raportointistandardi vaikuttaa vertailtavuuteen, sillä olennaisuuden määritelmät vaihtelevat standardista riippuen. Siten myös raportoitavat aiheet vaihtelevat. Vertailtavuus on siis osittain riippuvainen olennaisuuden määritelmästä. (Korca ym. 2023, 825–827.) Raporttien vertailtavuuteen vaikuttavat myös metodien yhtenäisyys, raportin rakenne ja oletukset raporttia laadittaessa. Vaikka standardit pyrkivät määrittelemään mainittuja laatuun vaikuttavia tekijöitä, raportit eivät silti ole välttämättä täysin vertailtavissa. Standardien hyödyntäminen raportin laatimisessa parantaa kuitenkin raporttien vertailtavuutta niiden käyttämättä jättämiseen verrattuna. (Luque-Vílchez ym. 2023, 644.) Raporttien julkaiseminen johdonmukaisesti tasaisin väliajoin mahdollistaa muutoksien analysoinnin sekä vertailun muihin yrityksiin ja siten parantaa raportin laatua (Tregidga – Laine 2021, 113).

Varmennettavuudella pyritään vahvistamaan raportoijan vastuullisuutta sidosryhmille sekä parantamaan raportin luotettavuutta ja uskottavuutta. Raporttien varmentamiseen on useita eri tapoja ja varmistuksen laajuus vaihtelee. Varmentamiskäytäntöjä on useita, sillä varmennukselle ei ole määritetty lakiin perustuvia velvoitteita vastaavasti kuin taloudellisten raporttien varmennukselle. Raporttien varmennuksen säätelämättömyys heikentää varmennuksen luotettavuutta. Vastuullisuusraporttien varmistusta tarjoavat ”Big Four” yhtiöt ja osa pienemmistä toimijoista. Varmistusta tarjoavat yritykset käyttävät yleensä vastuullisuusraporttien varmistamiseen tarkoitettua kehystä, kuten AA1000 Assurance Standardia tai International Standard on Assurance Engagements 3000 kehystä. Vastuullisuusraportointiin ja niiden varmennukseen liittyvät standardit tai kehykset eivät välttämättä huomioi paikallisia eroavaisuuksia vastuullisuusraporttien vaatimuksissa. Varmennuksen tekevä yritys yleensä lähestyy varmennusprosessia kirjanpidon varmennusta vastaavilla tavoilla, joka ei suoraan sovellu vastuullisuusraportoinnin varmentamiseen. Vastuullisuusraportoinnin varmennus voi kuitenkin auttaa yritystä kehittämään omaa sisäistä valvontaansa ja raportoimaan tarkemmin vastuullisuusasioista

siten parantaen raportin läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta. (Luque-Vílchez ym. 2023, 644–646.)

Laadukkaan vastuullisuusraportin piirteitä ovat myös raportin tarkkuus, tasapaino, selkeys, luotettavuus, sidosryhmien osallistaminen ja oikea-aikaisuus. Raportoitavan tiedon tarkkuus mahdollistaa lukijalle yrityksen suorituskyvyn arvioimisen. Epätäydellinen tieto voi johtaa raportin lukijaa harhaan ja vääristää kuvaa yrityksen suorituskyvystä. (Tregidga – Laine 2021, 113.) Tiedon tarkkuus vaikuttaa myös raporttien vertailtavuuteen aiempien raporttien kanssa (Luque-Vílchez ym. 2023, 643–644). Raportin tasapainoisuudella tarkoitetaan sekä positiivisten että negatiivisten asioiden julkituomista. Yritykset useasti korostavat raporteissa positiivisia asioita. Tuomalla julki sekä positiiviset että negatiiviset asiat lukija pystyy arvioimaan yrityksen suorituskykyä kokonaisvaltaisesti. (Tregidga – Laine 2021, 113.) Tietojen varmentaminen ulkoisen varmentajan avulla ja raportointikehyksien käyttö voivat auttaa yritystä raportoimaan tasapainoisemmin (Luque-Vílchez ym. 2023, 644–646; Tregidga – Laine 2021, 113). Raportoitavien tietojen selkeys tai epäselkeys voivat vaikuttaa raportin luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen. Tiedon ollessa selkeää, ymmärrettävää ja saavutettavaa lukija ymmärtää raportin sisällön paremmin. Selkeyden kokemus voi vaihdella lukijasta toiseen. Toiselle jokin asia voi olla hyvin selkeää, kun toiselle saman asian ymmärtäminen aiheuttaa haasteita. Raportin laatua parantavat myös luotettavat raportointiprosessit, joita pystytään arvioimaan itsenäisesti. Tiedon keräämistapaa on tällöin mahdollista arvioida. Sidosryhmien mukaan ottaminen raportointiprosessiin tuo sidosryhmien kokemuksen raportista esille. Eri sidosryhmillä on erilaiset odotukset raportoinnin suhteen. Keskustelemalla sidosryhmien kanssa sidosryhmien odotuksista ja intresseistä, sidosryhmien odotuksiin voidaan vastata paremmin. Raporttien julkaiseminen säännöllisesti ja ajoissa mahdollistaa sidosryhmille tietoon perustuvan päätöksenteon. (Tregidga – Laine 2021, 113.)

3.3 Vastuullisuusraportoinnin vaiheet

Laineen ym. (2022, 104–106) mukaan vastuullisuusraportointiprosessi voidaan jakaa viiteen vaiheeseen, miksi, kenelle, mistä asioista, miten ja auditointi. Vastuullisuusraportointiprosessin sisältö ja raportin sisältö vaihtelevat riippuen yrityksen lähestymistavasta vastuullisuusraportointiin. Lähestymistapa voi olla strateginen tai holistinen. Strategisessa näkemyksessä yritys näkee vastuullisuusraportoinnin tapana mahdollistaa pääseminen yrityksen taloudellisiin tavoitteisiin. Strateginen näkemys kytketään useasti

voiton maksimointiin ja omistajien arvon maksimointiin. Strategisessa näkemyksessä raportointi kohdistetaan niille sidosryhmille, joilla on eniten vaikutusvaltaa yritykseen. Holistisessa näkemyksessä vastuullisuusraportointi nähdään tapana toimia vastuullisesti ja viestiä toiminnasta laajalle joukolle sidosryhmiä. Holistisen näkemyksen omaava yritys kokee velvollisuutta toimia vastuullisesti. Holistisen näkemyksen avulla yritys voi pyrkiä parantamaan vastuullisuuttaan ja avaamaan keskustelua sidosryhmiensä kanssa aiheesta. Yrityksen näkemys vastuullisuusraportoinnin merkityksestä ei välttämättä ole täysin strateginen tai täysin holistinen, vaan se voi olla jotain niiden väliltä. Näkemys vastuullisuusraportoinnin tarkoituksesta voi myös vaihdella yrityksen sisällä henkilöstä toiseen. Sisäisen keskustelun avulla voidaan parantaa yhteistä näkemystä vastuullisuusraportoinnin tarkoituksesta. Ymmärtämällä kuinka strateginen ja holistinen yrityksen näkemys on, voidaan ymmärtää, miksi yritys tekee vastuullisuusraportointia. Näkemyksellä on suuri vaikutus koko raporttiin ja siten sidosryhmiin.

Vastuullisuusraportoinnin motiiveja on tutkittu paljon. Yrityksillä on todennäköisesti useita eri syitä, miksi ne raportoivat. Motivaatiota raportoinnin takana on pyritty selittämään useiden eri teorioiden kautta. Tunnetuimpana teoriana on mahdollisesti legitimaatioteoria, jonka mukaan raportoinnin tavoitteena on oikeuttaa yrityksen toiminta. Sidosryhmäteoriaa ja vastuullisuusraportointia on käsitelty sekä laajan, että kapean sidosryhmäkäsityksen kautta. Raportoinnin tavoitteena on tällöin nähty joko valtaa pitävimpien sidosryhmien tyydyttäminen tai laajemman sidosryhmäjoukon intressien esiin tuominen. (Laine ym. 2022, 107–110.)

Yrityksillä on useita eri sidosryhmiä. Kaikkien sidosryhmien huomioiminen on haastavaa eikä kaikille sidosryhmille voida raportoida yhdellä raportilla. Raportointiprosessissa yritys päättää mille sidosryhmälle se on viestimässä. Päätökseen vaikuttaa sidosryhmien vaateet yritykselle. Esimerkiksi yrityksen taloudellisesta menestyksestä kiinnostuneille sidosryhmille voidaan viestiä vastuullisuusasioista, jotka vaikuttavat yrityksen taloudelliseen menestykseen. Tällaista tietoa on esimerkiksi seurantamenetelmistä kertominen, joilla varmistetaan suurten ja merkittävien alihankkijoiden vastuullinen toiminta. Myös muista kuin taloudellisista asioista kiinnostuneiden sidosryhmien huomioiminen on tärkeää. (Laine ym. 2022, 110–112.) Sidosryhmien vaateet yritykselle voivat olla toisistaan poikkeavia myös saman sidosryhmäkategorian alla. Vaateet voivat muuttua ajan myötä ja ympäristön muuttuessa (Freeman 2010, 54–58, 89–91.) Dynaamisen olennaisuuden käsityksen mukaan vaateet voivat muuttua taloudellisesti olennaisiksi

ajan kuluessa (Abhayawansa 2022, 1362–1363). Siten myös muiden sidosryhmien vaa-
teista huolehtiminen voi olla myös taloudellisesta näkökulmasta tärkeää yritykselle.

Laadukkaan raportoinnin takaamiseksi sidosryhmien osallistaminen raportointiproses-
siin on välttämätöntä. Sidosryhmien osallistamisen tarkoituksena ei ole pelkästään vai-
kuttaa sidosryhmien odotuksiin vaan pyrkiä luomaan yhteistä vastuuta sidosryhmäver-
koston ja yrityksen kesken. Sidosryhmien osallistuminen nostaa esiin ongelmia, joilla
voi olla positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia yritykseen. Sidosryhmien vastuulla on
siis yrityksen toimintaa haittaavien asioiden välttäminen. Jos sidosryhmille annetaan
vastuuta ja oikeuksia, yrityksen ja sidosryhmän välinen suhde vahvistuu. Sidosryhmiä
voidaan osallistaa vastuullisuusraportointiprosessiin esimerkiksi pitämällä yhteisiä ta-
paamisia sidosryhmien ja yrityksen kesken, tekemällä kyselyitä tai antamalla paikka
lautakunnassa tai toimikunnassa. Todellisuudessa sidosryhmille kuitenkin annetaan vain
harvoin paikka yrityksen lautakunnassa tai toimikunnassa yritykseen vaikuttamiseksi.
(Bellucci ym. 2019, 1467–1468, 1489.)

Yrityksen miettiessä mistä asioista se raportoi vastuullisuusraportissaan olennaisuus
nousee keskeiseksi tekijäksi. Yrityksen näkemyksellä vastuullisuusraportoinnin roolista
on suuri merkitys raportoitavien asioiden laajuuteen. Strategisen näkemyksen omaava
yritys raportoi todennäköisesti kapeammin kuin holistisen näkemyksen omaava yritys.
Olennaisuuden arviointiohjeistukset vaihtelevat käytettävästä raportointi standardista
riippuen. Esimerkiksi SASB-standardissa on alakohtaisesti määritetyt olennaiset asiat.
GRI puolestaan vaatii raportoivaa yritystä itse arvioimaan ja määrittämään olennaisuu-
den sosiaalisten, ympäristöllisten ja taloudellisten vaikutusten sekä sidosryhmien näke-
mysten perusteella. EU:n vastuullisuusraportointidirektiivi pyrkii määrittämään olennai-
suutta kaksoisolennaisuuden kautta. Olennaisia asioita pohdittaessa on mahdollista käyt-
tää niin sanottua olennaisuusmatriisia. Matriisissa käytetyt ulottuvuudet vaikuttavat sii-
hen, miten asiat määritetään olennaisiksi. (Laine ym. 2022, 113–115.)

Holistinen ja strateginen näkemys vaikuttavat myös kanaviin, joissa yritys viestii vas-
tuullisuudestaan. Strateginen näkemys keskittyy avainsidosryhmiin, kun holistisen nä-
kemyksen omaava yritys pyrkii viestimään laajemmin vastuullisuudestaan useissa eri
kanavissa eri sidosryhmille. Vastuullisuusraportti voi olla oma erillinen raporttinsa, joka
julkaistaan yrityksen verkkosivuilla vastaavasti kuin perinteiset taloudelliset raportit.
Raportti voidaan myös julkaista osana perinteistä taloudellista raporttia. Yritys voi kui-

tenkin myös viestiä sidosryhmillensä esimerkiksi median välityksellä tai sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media antaa yritykselle mahdollisuuden kommunikoida laajan sidosryhmämässan kanssa nopeasti ja vastata sidosryhmien palautteeseen. Viestintäkanavan valintaan vaikuttaa se, mitä kohderyhmää viestillä tavoitellaan. Viestintä voi olla puhemuotoista, videoita, kuvia ja kaavioita. Viestintätapa ja laadullisen sekä määrällisen tiedon suhde voivat vaihdella kohderyhmän ja raportoivan yrityksen mukaan. Tietojen tasapainoisuus vaikuttaa raportoinnin laatuun. Uudempien viestintäkanavien myötä laatuun vaikuttavat asiat on hyvä muistaa kuten raportoinnin johdonmukaisuus ja oikea-aikaisuus. (Laine ym. 2022, 116–117.)

Vastuullisuusraportoinnin viimeinen vaihe on raportin varmennus ulkoisen varmentajan avulla. Raportin varmentaminen ja varmennus merkinnän saaminen parantavat raportin luotettavuutta, sidosryhmien näkökulmasta. Ulkoisen varmentajan tarkastaessa raportin sisältö ja raportoitujen asioiden tarkkuus, luottamus raporttia kohtaan yleensä kasvaa. Varmennuksen hyötyyn vaikuttaa kuitenkin varmennuksen tekemiseen käytetty standardi ja varmennuksen laajuus. (Laine ym. 2022, 104–106, 117–120.)

Sidosryhmien määrittelyn ja osallistamisen vaikutus vastuullisuusraportin laatuun ja raportin merkityksellisyydelle sidosryhmille on selkeä. Holistisen näkemyksen ja laajan sidosryhmämäärittelyn avulla vastuullisuusraportointi huomioi mahdollisimman laajasti sidosryhmät, joihin yritys vaikuttaa tai jotka voivat vaikuttaa yritykseen. Osallistamalla sidosryhmät olennaisuuden määrittelyyn ja antamalla sidosryhmille sekä vastuuta että velvollisuuksia, yrityksen yhteistyö sidosryhmien kanssa tiivistyy ja sidosryhmille tärkeät asiat tulevat todennäköisemmin huomioiduksi. Vastaamalla sidosryhmien informaatio tarpeisiin viestitään yrityksen kehityksestä vastuullisempaa toimintaa kohtaan ja annetaan sidosryhmille mahdollisuus tuoda oma mielipiteensä esille heille tärkeistä asioista. Säilyttämällä sidosryhmien tuki, yrityksen toimintaa on mahdollista jatkaa.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassa pyrittiin selvittämään, miten sidosryhmät vaikuttavat organisaation vastuullisuusraportointiin, mistä asioista vastuullisesti toimiva organisaatio raportoi sidosryhmille ja mitkä tekijät vaikuttavat vastuullisuusraportoinnin laatuun. Sidosryhmien ollessa keskiössä organisaation täytyy ensin ymmärtää keitä sidosryhmät ovat. Sidosryhmien tunnistamisen myötä niiden vaikutusta yritykseen ja yrityksen vaikutusta sidosryhmiin voidaan pohtia. Raportoitavat asiat riippuvat yrityksen tavoitteista ja motivaatiosta tuottaa raporteja. Toiminnan vastuullisuuden näkemys riippuu siitä, keneltä asiaa kysytään. Sidosryhmät ovat keskeisessä roolissa vastuullisuutta arvioitaessa. Raportoinnin laatu puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka hyvän käsityksen sidosryhmät saavat yrityksen toiminnasta.

Sidosryhmät ymmärretään yleisesti niiksi ryhmiksi, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan ja joiden toimintaan yritys voi vaikuttaa. Sidosryhmiä on pyritty luokittelemaan monilla eri tavoilla. Sidosryhmiin liittyvässä kirjallisuudessa sidosryhmän määritelmä nähdään useasti joko laajana, kapeana tai laajaa ja kapeaa näkökulmaa yhdistelevänä. Luokittelut perustuvat yleensä siihen, kuinka oikeutetuiksi sidosryhmät ja niiden vaateet nähdään yrityksen toiminnan kannalta. Oikeutusta arvioitaessa kysymys on siitä, kenen näkökulmasta asiaa katsotaan. Kysymys on siis sidosryhmiä arvioivan henkilön tai ryhmän näkemyksestä.

Sidosryhmäteorian ajatuksen taustalla on yrityksen selviytyminen. Selviytymisen näkökulmasta sidosryhmät voidaan jakaa primäärisiin ja sekundaarisiiin sidosryhmiin. Primääriset sidosryhmät vaikuttavat suoraan yrityksen taloudelliseen prosessiin ja yritys on vahvasti riippuvainen näistä ryhmistä. Primäärisiä sidosryhmiä voivat olla esimerkiksi asiakkaat tai omistajat. Sekundaariset sidosryhmät eivät vaikuta suoraan taloudelliseen prosessiin, mutta voivat vaikuttaa siihen välillisesti ja yrityksellä voi olla vaikutus ryhmään. Sekundaarinen sidosryhmä voi olla esimerkiksi media. Selviytymisen kannalta molemmat sekä primääriset että sekundaariset ryhmät on huomioitava päätöksenteossa.

Yritys ja sen sidosryhmät eivät toimi tyhjiössä, vaan ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään jatkuvasti. Sidosryhmät muodostavat siis verkostoja ja sidosryhmät voivat vaikuttaa toisiinsa. Yritys voi tällöin vaikuttamalla yhteen ryhmään vaikuttaa mahdollisesti myös muihin sidosryhmiin. Sidosryhmien rajat eivät ole selkeät ja yksittäinen henkilö

voi kuulua useampaan sidosryhmään samanaikaisesti. Tällöin kyseinen henkilö saattaa joutua tasapainoilemaan sidosryhmien ristiriitaisten intressien kanssa. Sidoryhmien ja sidoryhmäroolijoukkojen yksilölliset ominaisuudet ja intressit saattavat poiketa toisistaan.

Yrityksen sidoryhmät ja sidoryhmien vaateet yritykselle voivat myös muuttua ajan myötä. Tästä syystä sidoryhmien kartoittaminen aktiivisesti on välttämätöntä sidoryhmien huomioimiseksi sopivalla tavalla. Strategisesta näkökulmasta aiemmin epäolennaiset sidoryhmät saattavat muuttua olennaisiksi ympäristön muutoksien tai sidoryhmien toiminnan myötä. Holistisemmassa näkökulmassa sidoryhmien merkitys ymmärretään kuitenkin laajemmin vastuuvollisuutena sidoryhmille. Sidoryhmäteoriaa on kritisoitu yhden selkeän tavoitteen puutteesta ja sitä on pyritty korjaamaan taloudellisen arvon luonnin määrittämisellä yrityksen tavoitteeksi. Taloudellisen arvon mittaaminen ei kuitenkaan ole aina yksinkertaista. Yritys tuottaa myös paljon muuta kuin taloudellista arvoa. Yrityksen strategisten tavoitteiden määrittämisessä pyritään löytämään yhteinen konsensus sidoryhmien, yrityksen johtajien ja yrityksen arvojen välillä. Löytämällä konsensus yritys voi rakentaa strategiansa arvojen ympärille ja pyrkiä tuottamaan arvoa suurimmalle osalle sidoryhmistä saman aikaisesti.

Vastuullisuuskysymykset ovat nousseet yhä enemmän esille yhteiskunnallisessa keskustelussa. Vastuullisuudella tarkoitetaan tiedon toimittamista niistä asioista, joista kyseinen henkilö tai organisaatio on vastuullinen. Kysymys kuuluukin mistä asioista yritys on vastuullinen ja kenelle? Vastuu voi muodostua joko lakiin tai moraaliin perustuen jollekin yksilölle tai ryhmälle. Sidoryhmäteorian mukaisesti yritys on vastuullinen kaikille sen sidoryhmille, jos yritys haluaa selviytyä.

Vastuullisuuteen liitetään useasti kestävyys. Kestävyys tarkoittaa sitä, että toimintaa voidaan jatkaa samalla tasolla myös tulevaisuudessa. Ei siis tuhota tulevaisuuden mahdollisuuksia hyödyntää resursseja vastaavalla tavalla kuin tänä päivänä. Kestävyyden määritelmään liitetään useasti ympäristöllinen, sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus. Yrityksiä pidetään nykyään vastuullisena myös kestävydestä.

Vastuullisuusraportointi on yritykselle tapa purkaa vastuuvollisuuttaan sidoryhmille. Vastuullisuusraportointi on viestimistä yrityksen toiminnasta kohti kestävämpää toimintaa ja keskustelua sidoryhmien kanssa. Tuomalla esiin tietoa yrityksen toiminnasta kestävästä toiminnasta kohti sidoryhmät voivat tehdä informoituja päätöksiä ja mai-

nita mahdollisista epäkohdista. Sidosryhmien tuki yritykselle on välttämätöntä toiminnan jatkumisen kannalta, joten avoin keskustelu yrityksen toiminnasta voi parantaa yrityksen mahdollisuuksia reagoida epäkohtiin ennen suurten haittojen realisoitumista. Hyvä kysymys onkin, toimivatko sidosryhmät rationaalisesti yrityksen tuottaman tiedon pohjalta?

Vastuullisuusraportoinnin hyöty sidosryhmille nykypäivänä on kyseenalainen. Vastuullisuusraportointi on pääosin vapaaehtoista ja vapaamuotoista, jonka takia yritysten tuottamat raportit voivat olla toisistaan hyvin poikkeavia. Vastuullisuusraportointistandardit ja -kehykset pyrkivät kuitenkin yhdenmukaistamaan raportteja. Myös lainsäädännön avulla on pyritty parantamaan vastuullisuusraporttien luotettavuutta ja vertailtavuutta. Vaikka standardit ja kehykset pyrkivät raporttien yhdenmukaisuuteen raportoivan yrityksen päätöksillä ja sijainnilla voi olla vaikutusta raportin sisältöön. Esimerkiksi EU:n lainsäädäntö vaatii standardin mukaista raportointia. Standardien kehittäjien omat arvot saattavat vaikuttaa esimerkiksi olennaisuuden määritelmään ja siten vaikuttaa raportin sisältöön ja vertailtavuuteen.

Lainsäädännön merkitys globaalilla tasolla on tällä hetkellä vielä vähäinen. Lainsäädännön lisääntyessä muuallakin kuin EU-alueella säätely koskee yhä laajempaa joukkoa organisaatioita. EU:n CSRD-direktiivi velvoittaa kuitenkin laajan joukon EU:ssa toimivia yrityksiä raportoimaan vastuullisuusasioista jo tänä päivänä. Muutos vaatii yritykseltä suurta panostusta prosessien uudistamiseen vastuullisuuden varmistamiseksi ja siitä raportoimiseksi. Myös yritykset, jotka toimivat yhteistyössä EU:ssa toimivien yritysten kanssa saattavat joutua muuttamaan toimintaansa. Sidosryhmien kannalta muutos on hyvä, sillä organisaatiot joutuvat tuomaan esiin tietoa taloudellisesti olennaisten asioiden lisäksi ympäristöllisesti ja sosiaalisesti olennaisista asioista.

Yleisesti vastuullisuusraportoinnin laatuun vaikuttavat rajaus, olennaisuus, vastuuvollisuus, vertailtavuus ja varmennettavuus. Raportin sisällön laatuun vaikuttavat lisäksi tiedon tarkkuus, tasapaino, selkeys, luotettavuus, sidosryhmien osallistaminen ja oikea-aikaisuus. Sidosryhmien kannalta on merkityksellistä, mistä näkökulmasta yritys tarkastelee vastuullisuusraportoinnin roolia. Jos yritys lähtökohtaisesti raportoi strategisessa mielessä, sulkee yritys osan sidosryhmistä vastuullisuusraportoinnin ulkopuolelle. Hollistisen näkökulman omaava yritys ottaa vastuullisuusraportoinnissa huomioon laajan joukon sidosryhmiä. Näkökulmalla on merkitystä koko raportointiprosessin kannalta.

Pelkästään sidosryhmien olemassaolon huomioiminen ei riitä laadukkaaseen vastuullisuusraportointiin. Ottamalla sidosryhmät mukaan vastuullisuusraportointiprosessiin näkökulmat eivät perustu pelkästään yrityksen omiin mielipiteisiin. Sidosryhmiä voidaan osallistaa esimerkiksi pitämällä kokoontumisia, lähettämällä kyselyitä tai antamalla sidosryhmille paikka toimikunnassa.

Laadullisista tekijöistä olennaisuus on todennäköisesti yksi tärkeimmistä tekijöistä. Jos yritys ei viesti oikeista asioista, ei tiedolla ole merkitystä kohderyhmälle. Olennaisuutta voidaan tarkastella sekä taloudellisesta, että sidosryhmä näkökulmasta. Huomioimalla molemmat näkökulmat varmistetaan raportoitavan tiedon merkityksellisyyttä kokonaisvaltaisesti. Olennaisuuden määrittelyssä voidaan hyödyntää esimerkiksi matriiseja, joihin kirjataan olennaisuuden kokemus sekä sidosryhmien, että talouden näkökulmasta. On kuitenkin huomioitava olennaisuuden rajaamisen mahdolliset ongelmat, kuten tiettyjen sidosryhmien intressien poisjääminen. Olennaisuuden määritelmä sisältää aina jonkin verran subjektiivisuutta, mutta osallistamalla sidosryhmiä päätöksentekoon päästään lähemmäs yhteisymmärrystä olennaisista asioista.

Raportin sisällön lisäksi sidosryhmillä on vaikutusta siihen, miten yritys raportoi vastuullisuudestaan. Eri sidosryhmät ovat eri kanavissa ja kaipaavat erilaista tietoa. Yritys voi rajata ja kohdistaa tietyt raportit tietyille sidosryhmille. Raportin toimituskanava voi vaihdella eri sidosryhmille, esimerkiksi sijoittajat ovat tottuneet saamaan tietonsa samasta paikasta, mistä he saavat taloudelliset raportit, kun erityisintressiryhmät saattavat olla sosiaalisen median kanavissa. Vastaavasti kohteena olevan sidosryhmän kannalta on merkityksellistä tiedon selkeys. Eri sidosryhmät omaavat eri määrän tietoa ja siten joidenkin asioiden viestinnässä saatetaan joutua selittämään asiat yksinkertaisemmin.

Yrityksen on raportoitava vastuullisuusasioista sen sidosryhmille, sillä sidosryhmien tuki yritykselle on välttämätöntä yrityksen selviytymisen kannalta. Sidosryhmillä on jokin intressi yrityksen toimintaan, joten yrityksen on huomioitava nämä intressit ja viestittävä toiminnastaan sidosryhmien odotuksien hyväksi. Jotta tieto olisi hyödyllistä sidosryhmille ja sidosryhmät säilyttävät tukensa yritykselle, tiedon tulee olla olennaista, selkeää, luotettavaa, ajankohtaista ja ajantasaista, tasapainoista, tarkkaa, vertailtavissa ja varmennettavissa.

Tutkielman luotettavuuteen saattaa vaikuttaa tämän hetken raportointistandardien kehittäjien näkökulmat, jotka heijastuvat osaan lähteenä käytetyistä tutkimuksista. Vastuulli-

suusraportoinnin osalta kirjallisuutta on olemassa laajasti, joten kirjallisuuden täysin kattava läpikäynti veisi liikaa aikaa. Raportointia itsessään käsitellään melko pintapuolisesti, eikä syvennyttä tarkemmin sen taustalla oleviin teorioihin. Sidosryhmäteorian osalta vastaavasti kirjallisuutta on paljon. Sidosryhmä kirjallisuuden osalta lähteet alkoi-
vat tutkielman loppupuolella jossain määrin toistaa samoja asioita. Tutkielma toimii yleiskatsauksena aiheeseen, mutta syventävää luettavaa löytyy runsaasti molemmista aiheista. Mahdollisia jatkotutkimuskohteita voisi olla tarkempi tutustuminen sidosryhmien osallistamiseen yrityksen päätöksentekoon, joka ilmeisesti on tällä hetkellä vielä melko vähäistä. Myös sidosryhmien kokemusta yritysten vastuullisuusraportoinnin hyödyistä voitaisiin selvittää.

Lähteet

- Abhayawansa, Subhash (2022) Swimming against the tide: Back to single materiality for sustainability reporting. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, Vol. 13 (6), 1361–1385.
- Aspholm, Ingalill (2023) Lainsäädäntö lisää kestävyysraportoinnin merkittävyyttä ja luotettavuutta. Tilisanomat 9.10.2023. [Artikkeli].
<<https://tilisanomat.fi/tilintarkastus/lainsaadanto-lisaa-kestavyysraportoinnin-merkittavytta-ja-luotettavuutta>>, haettu 26.4.2024.
- Beaulieu, Suzanne – Pasquero, Jean (2002) Reintroducing stakeholder dynamics in stakeholder thinking: A negotiated-order perspective. Teoksessa: *Unfolding stakeholder thinking: Theory, responsibility and engagement*, toim. Andriof, Jörg – Freeman, Edward – Husted, Bryan – Sutherland Rahman, Sandra – Waddock, Sandra, 101–118. Green Leaf Publishing, Sheffield.
- Bellucci, Marco – Simoni, Lorenzo – Acuti, Diletta – Manetti, Giacomo (2019) Stakeholder engagement and dialogic accounting: Empirical evidence in sustainability reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 32 (5), 1467–1499.
- Cambridge Dictionary (2024) Meaning of accountability in English. Cambridge University Press,
<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/accountability>>, haettu 29.3.2024.
- Clarkson, Max (1995) A Stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management Review*, Vol. 20 (1), 92–117.
- Dechow, Patricia (2023) Understanding the sustainability reporting landscape and research opportunities in accounting. *The Accounting Review*, Vol. 98 (5), 481–493.
- European Commission (2021) Proposal for a corporate sustainability reporting directive (CSRD). <https://finance.ec.europa.eu/publications/sustainable-finance-package_en?prefLang=fi#csrd>, haettu 29.3.2024.
- European Commission (2024) Corporate sustainability reporting.
<<https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/>>

company-reporting-and-auditing/company-reporting/
corporate-sustainability-reporting_en>, haettu 25.4.2024.

Freeman, Edward (2010) *Strategic management: A stakeholder approach*. Cambridge University Press, New York.

Freeman, Edward – Harrison, Jeffrey – Zyglidopoulos, Stelios (2018) *Stakeholder theory : Concepts and strategies*. Cambridge University Press, Cambridge.

Gray, Rob (1992) Accounting and environmentalism: An exploration of the challenge of gently accounting for accountability, transparency and sustainability. *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 17 (5), 399–425.

GRI (2024) GRI 1: Foundation 2021 universal standard.

<<https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/>>, haettu 1.3.2024.

Hallituksen esitys (2023) HE 20/2023. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

<<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2023/20230020#idm46651394869936>>, haettu 26.4.2024.

Jensen, Michael (2002) Value maximization, stakeholder theory and the corporate objective function. Teoksessa: *Unfolding stakeholder thinking: Theory, responsibility and engagement*, toim. Andriof, Jörg – Freeman, Edward – Husted, Bryan – Sutherland Rahman, Sandra – Waddock, Sandra, 65–84. Green Leaf Publishing, Sheffield.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L1P4d>>, haettu 26.4.2024.

Korca, Blerita – Costa, Ericka – Bouten, Lies (2023) Disentangling the concept of comparability in sustainability reporting. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, Vol. 14 (4), 815–851.

Laine, Matias – Tregidga, Helen – Unerman, Jeffrey (2022) *Sustainability accounting and accountability*. 3. p. Routledge, New York.

Luque-Vílchez, Mercedes – Cordazzo, Michela – Rimmel, Gunnar – Tilt, Carol (2023) Key aspects of sustainability reporting quality and the future of GRI. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, Vol. 14 (4), 637–659.

- McGrath, Stephen – Whitty, Stephen (2017) Stakeholder defined. *International Journal of Managing Projects in Business*, Vol. 10 (4), 721–748.
- Mitchell, Ronald – Agle, Bradley – Wood, Donna (1997) Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, Vol. 22 (4), 853–886.
- Mätäsaho, Risto – Niskala, Mikael (1997) Ympäristölaskentatoimi ja valta- ja ympäristö. *Liiketaloudellinen Aikakauskirja*, Vol. 46 (1), 76–91.
- Neilimo, Kari – Näsi, Juha (1980) *Nomoteettinen tutkimusote ja suomalainen yrityksen taloustiede : tutkimus positivismiin soveltamisesta*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Niskala, Mikael – Palmuaro, Sirkku (2023) *Uudet kestävyysraportointivaatimukset: Mitä ne tarkoittavat käytännössä?*. Alma Talent, Helsinki.
- O’Dwyer, Brendan (2021) Theorising environmental accounting and reporting. Teoksessa: *Routledge handbook of environmental accounting*, toim. Bebbington, Jan – Larrinaga, Carlos – O’Dwyer, Brendan – Thomson, Ian, 29–45. Routledge, Oxon.
- Phillips, Robert (2003) Stakeholder legitimacy. *Business Ethics Quarterly*, Vol. 13 (1), 25–41.
- Puroila, Jenni – Mäkelä, Hannele (2019) Matter of opinion: Exploring the socio-political nature of materiality disclosures in sustainability reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 32 (4), 1043–1072.
- Tregidga, Helen – Laine, Matias (2021) Stand-alone and integrated reporting. Teoksessa: *Routledge handbook of environmental accounting*, toim. Bebbington, Jan – Larrinaga, Carlos – O’Dwyer, Brendan – Thomson, Ian, 108–124. Routledge, Oxon.
- Vilkkä, Hanna (2023) *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art House, Helsinki.
- Windsor, Duane (2002) Jensen’s approach to stakeholder theory. Teoksessa: *Unfolding stakeholder thinking: Theory, responsibility and engagement*, toim. Andriof, Jörg – Freeman, Edward – Husted, Bryan – Sutherland Rahman, Sandra – Waddock, Sandra, 85–100. Green Leaf Publishing, Sheffield.